

GEZOND LEVEN? CHECK HET EVEN!

METHODIEK VOOR CLB-CONSULT BIJ JONGEREN VAN HET DERDE JAAR
SECUNDAIR ONDERWIJS

 DE EIGEN KRACHT VAN JONGEREN TEN AANZIEN VAN HUN LEEFGEWOONTEN, GEZONDHEID EN WELBEVINDEN VERSTERKEN

 VROEGTIJDIGE DETECTIE VAN EN INTERVENTIE VOOR PSYCHOSOCIALE PROBLEMEN

IMPLEMENTATIE

DENKKADERS VOOR EEN GESLAAGDE IMPLEMENTATIE IN JE CLB

Dit is een publicatie van

de Vlaamse Wetenschappelijke Vereniging voor Jeugdgezondheidszorg vzw (VWVJ)

In opdracht van en met de steun van de Vlaamse overheid

September 2021

Te gebruiken bij de implementatie van de methodiek 'Gezond leven? Check het even!'.

Vanlander A, Devriendt A, Hoppenbrouwers K, Roelants M. 'Gezond leven? Check het even!' in Vlaanderen. Rapport van het onderzoek naar de haalbaarheid en validiteit van de toepassing van een Vlaamse versie van de online vragenlijst 'Gezond leven? Check het even!' bij Vlaamse jongeren van het derde jaar van het secundair onderwijs via het CLB, 2019

Contactpersoon voor de methodiek 'Gezond leven? Check het even!'

Marian De Groof, wetenschappelijk medewerker VWVJ

helpdeskglce@vwvj.be

In dit document vind je informatie over hoe je 'Gezond leven? Check het even!' (GLCE) op een geslaagde manier kan implementeren in je CLB. Deze informatie wordt aan de hand van twee denkkaders gepresenteerd (aan jou de keuze om het denkkader eruit te kiezen dat je het beste ligt of om ze beide te bekijken): *Verandering: wat maakt het succes?* en *De tempel van de Innovatieve Arbeidsorganisatie*.

INHOUD

Verandering: wat maakt het succes?	4
1. Visie	4
2. Belang/prikkel voor verandering.....	5
3. Plan van aanpak.....	5
4. Middelen	6
5. Competenties... ..	7
De Tempel van de Innovatieve Arbeidsorganisatie	8
1. Visie	8
2. Strategie	9
3. Leiderschap	9
4. De mensen	9
5. Cultuur	10
6. Structuur.....	10
7. Systemen	10
8. Resultaten en effecten	10

VERANDERING: WAT MAAKT HET SUCCES?

Bespreek de komst van GLCE in het centrum en voel de temperatuur om de tool in het centrum te gaan inzetten. Hebben jij en je collega's zin om ermee aan de slag te gaan? Overloop dan de bouwstenen van verandering en ga na wat de impact is op jullie organisatie en competentie-ontwikkeling.

Bron: <https://wij-leren.nl/veranderproces-elementen-knoster-sinek.php>

1. Visie

GLCE is een gevalideerde methodiek die door CLB wordt toegepast naar aanleiding van het CLB-consult voor jongeren in het derde jaar van het gewoon onderwijs vanuit de volgende uitgangspunten:

- We benaderen gezondheid en ontwikkeling vanuit een holistisch perspectief. Het uitgangspunt is het menselijk functioneren als een samenspel van biologische (fysieke), psychische (mentale) en sociale factoren in de leerling, de gezins- en de maatschappelijke context.
- We kiezen voor pro-actie, preventie en vroegdetectie door te bewaken, beschermen en bevorderen via onder andere het systematisch aanbod van de CLB-consulten op scharniermomenten in de ontwikkeling van alle kinderen, in het derde jaar secundair onderwijs.
- Om de jongere te motiveren tot verandering kan best samengewerkt worden met de jongere vanuit een empathische, cliëntgerichte houding, die respect behelst en uitgaat van de autonomie van de jongere. Hierbij benadrukken we de keuzevrijheid en de eigen verantwoordelijkheid van de jongere waar het gaat om het besluit tot en de gevolgen van gedragsverandering (tenzij er actueel en dreigend gevaar is).
- De hulpverlener is geen expert die stuurt, maar ook geen volger die de cliënt achterna hinkt. De hulpverlener is de 'gids.'

Passen deze uitgangspunten in de huidige visie van je centrum?

2. Belang/prikkel voor verandering

Wat kan de meerwaarde van GLCE zijn voor jullie huidige werking?

- Het is een methodiek die gelijkgericht door de CLB's kan worden toegepast en waarvan de haalbaarheid en validiteit werd onderzocht;
- CLB's die werk willen maken van vroegdetectie van mentale gezondheidsproblemen bij jongeren vinden in GLCE een structurele, wetenschappelijk onderzochte methodiek;
- Er zijn de positieve ervaringen van CLB-medewerkers die deelnamen aan het onderzoek:
 - Bij een kleine helft van de jongeren was er op basis van hun antwoorden geen nood aan een gesprek. Hierdoor kon er tijdens het consult meer tijd vrijgemaakt worden voor een gesprek met leerlingen die er nood aan hadden..
 - De samenvatting van de antwoorden met de markering van wat besproken moet worden, liet toe om bij het gesprek meteen in te voegen bij (de context van de) jongere en zijn/haar noden.
 - De collega's waardeerden in het bijzonder de aan te nemen houding waarbij met de jongeren autonomie- en competentieversterkend wordt samengewerkt. Je aanvaardt de keuze van de jongere om al dan niet te veranderen, om wel of geen advies te wensen.
 - De afkapwaarden die samen met de VAD, Eetexpert, VLESP, VIGL, Sensoa en VVJ zijn bepaald, geven houvast.
- De jongeren die deelnamen aan het onderzoek drukten hun tevredenheid over deze manier van werken uit via de volgende hoge scores:
 - 8,4/10 voor de online vragenlijst (n=58)
 - 8,8/10 voor de online feedback (n=19)
 - 9,4/10 voor het gesprek tijdens het CLB-consult (n=35)

3. Plan van aanpak

De volgende stappen dragen bij tot een geslaagd plan:

Invoeren

- De keuze om gebruik te maken van GLCE is een beleidsbeslissing die gesteund wordt door de CLB-directie;
- Het CLB bepaalt in overleg met de scholen welke scholen in 2021-2022 al kunnen genieten van deze nieuwe methodiek;
- Er wordt in het CLB een coördinator voor de implementatie van GLCE aangesteld. Deze persoon informeert alle CLB-collega's over de nieuwe methodiek en monitort en evalueert de interne implementatie ;
- Alle CLB-ers die in 2021-22 gebruik zullen maken van GLCE volgen de lanceerdag op 1/10/2021 en krijgen de ruimte om het vormingstraject op maat te volgen;
- Het CLB voorziet in overleg met de scholen dat de groepen jongeren kort vóór het geplande CLB-consult de online vragenlijst op school kunnen invullen onder begeleiding van een CLB-er en een personeelslid van de school (richtinterval = max 14 dagen).

Uitvoeren

- De CLB-ers passen GLCE toe zoals beschreven in de Handleiding (zie www.vwvj.be);
- CLB-ers die gebruik maken van GLCE kunnen bij hun coördinator voor de implementatie van GLCE terecht met vragen;
- Inhoudelijke vragen waarop intern geen antwoord wordt gevonden, worden gesteld aan de VVVJ-helptdesk. Technische vragen worden gesteld aan de helptdesk van LARS.

Evaluatie

De evaluatie van de implementatie en de toepassing van GLCE wordt geïntegreerd in het kwaliteitssysteem van het centrum.

4. Middelen

- Beschikbare materialen (te raadplegen op www.vwvj.be):
 - handleiding GLCE,
 - ppt om GLCE voor te stellen aan je CLB-team
 - informatiebrief voor school
 - flyer om leerlingen en ouders te informeren
 - introductiefilm voor leerlingen
 - brief voor afwezige leerlingen
 - boekje met alle vragen, antwoorden en voorziene online feedback (enkel beschikbaar in geprinte versie, niet digitaal)
 - vragenlijst GLCE met antwoorden
 - infografic met de resultaten van het onderzoek naar de haalbaarheid en validiteit van GLCE
 - filmopname van de verschillende sprekers op de lanceerdag van 1/10/2021
 - gespreksleidraad rond seksuele ontwikkeling
 - gespreksleidraad rond alcohol, drugs en gamen
 - gespreksleidraad rond voeding en gewicht
 - gespreksleidraad rond menstruatie
 - online module rond seksuele ontwikkeling (vanaf najaar 2021)
 - online module rond alcohol, drugs en gamen (vanaf najaar 2021)
 - online module om de veerkracht bij jongeren te helpen versterken adhv NokNok (vanaf eind 2021)

Te volgen vorming (meer info via www.vwvj.be) georganiseerd via de VVVJ

- Opgroeidend en haperend eetgedrag bij jongeren
- Zorg rond mentale gezondheid
- Afspraken over wie welke aspecten van een gesprek opneemt (cf. Handleiding GLCE). De taakverdeling tijdens het CLB-consult dient niet aangepast te worden omwille de implementatie van GLCE, maar GLCE kan wel een *aanleiding* zijn om hier bij stil te staan;
- Tijd om competenties te verwerven en GLCE te implementeren;
- Tijd om de vragenlijst vóór het consult op school te laten invullen door de klasgroepen (*1 lesuur voorzien per groep van max 30 leerlingen*);
- Scholen en CLB-collega's die geïnformeerd zijn over de nieuwe methodiek.

5. Competenties...

- om GLCE te implementeren in CLB
- om GLCE te implementeren in scholen
- om GLCE toe te passen

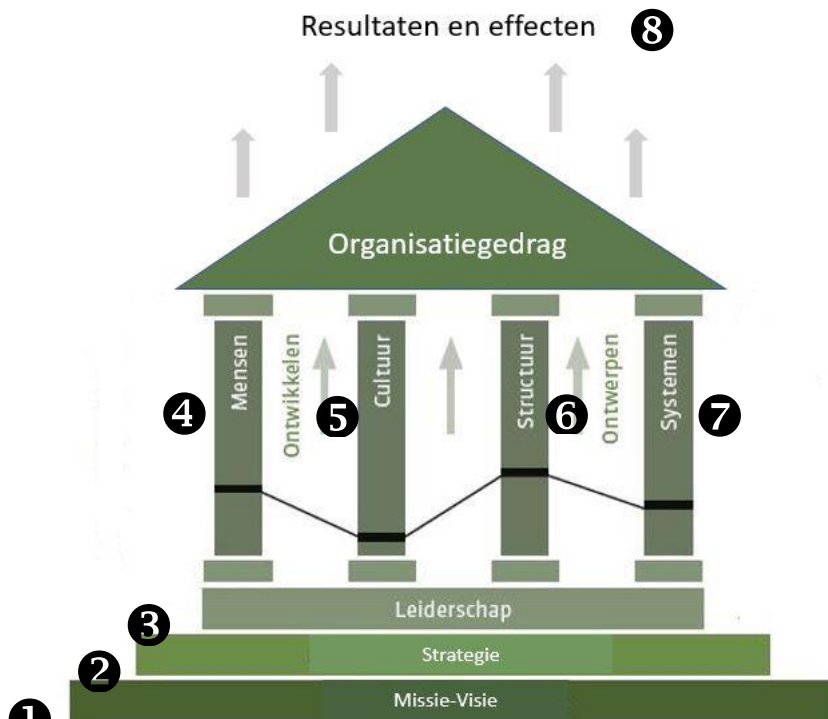
De online vragenlijst en bijhorende online feedback van 'Gezond leven? Check het even!' zijn geschreven in harmonie met de uitgangspunten van de motiverende gespreksvoering en van de zelfdeterminatietheorie. Beschikt je team al over competenties om deze kaders toe te passen?

De thema's die in de online vragenlijst aan bod komen zijn: (1) lichamelijke gezondheid, (2) sociaal-emotionele gezondheid (welbevinden, pesten, mishandeling), (3) verslaving (roken, alcohol, drugs, sociale media en gamen), (4) seksuele gezondheid, en (5) leefomstandigheden (schoolklimaat, relaties met anderen en thuissituatie). Dit zijn er dus heel wat! Je kan je competentiegevoel om over de verschillende onderwerpen in gesprek te gaan met jongeren zelf beoordelen. Zo weet je meteen welk bijkomend vormingsaanbod bij jou past.

ZELFTEST	1	2	3	4	5
	Niet				Klopt
Ik voel me bekwaam om jongeren op hun veerkracht aan te spreken.					
Ik weet welke materialen er beschikbaar zijn om de veerkracht van jongeren te versterken.					
Ik voel me bekwaam om een gesprek over zelfmoord aan te gaan.					
In geval een leerling aan zelfmoord denkt, weet ik hoe ik die best opvang of naar welke diensten ik kan doorverwijzen.					
Ik voel me comfortabel om een gesprek over middelengebruik aan te gaan met jongeren.					
Ik weet welke materialen beschikbaar zijn om het gesprek over middelengebruik aan te gaan.					
Ik voel me bekwaam in het omgaan met vragen rond (normaal, gezond) eetgedrag.					
Ik voel me bekwaam in het omgaan met jongeren met een (vermoedelijk) eetprobleem.					
Ik voel me bekwaam om een gesprek over relaties en seksualiteit aan te gaan met jongeren.					
Ik voel me bekwaam in het omgaan met jongeren die te maken hebben met seksueel grensoverschrijdend gedrag.					

DE TEMPEL VAN DE INNOVATIEVE ARBEIDSORGANISATIE

Ben je in je CLB vertrouwd met de Tempel van de Innovatieve Arbeidsorganisatie, dan ordenen we de implementatietips graag hierop.

Bron: scholen anders organiseren – [Miet lamberts](#)

1. Visie

GLCE is een gevalideerde methodiek die door CLB wordt toegepast naar aanleiding van het CLB-consult voor jongeren in het derde jaar van het gewoon onderwijs vanuit de volgende uitgangspunten:

- We benaderen gezondheid en ontwikkeling vanuit een holistisch perspectief. Het uitgangspunt is het menselijk functioneren als een samenspel van biologische (fysieke), psychische (mentale) en sociale factoren in de leerling, de gezins- en de maatschappelijke context.
- We kiezen voor pro-actie, preventie en vroegdetectie door te bewaken, beschermen en bevorderen via onder andere het systematisch aanbod van de CLB-consulten op scharniermomenten in de ontwikkeling van alle kinderen, in het derde jaar secundair onderwijs.
- Om de jongere te motiveren tot verandering kan best samengewerkt worden met de jongere vanuit een empathische, cliëntgerichte houding, die respect behelst en uitgaat van de autonomie van de jongere. Hierbij benadrukken we de keuzevrijheid en de eigen verantwoordelijkheid van de jongere waar het gaat om het besluit tot en de gevolgen van gedragsverandering (tenzij er actueel en dreigend gevaar is).
- De hulpverlener is geen expert die stuurt, maar ook geen volger die de cliënt achterna hinkt. De hulpverlener is de 'gids.'

Passen deze uitgangspunten in de huidige visie van je centrum?

2. Strategie

GLCE is, zoals gezegd, een methodiek die in Vlaanderen in een wetenschappelijk onderzoeksproject werd onderzocht naar haalbaarheid en validiteit. Hecht je centrum belang aan wetenschappelijke onderbouw, dan kan je het uitgebreide rapport of de samenvatting doornemen met de collega's die hun schouders onder jullie implementatietraject zetten. Een gesprek, discussie of vragenuur verhoogt het eigenaarschap van het hele project.

3. Leiderschap

De keuze om gebruik te maken van GLCE is een beleidsbeslissing die gesteund wordt/genomen werd door de leidinggevende(n). Er wordt idealiter een verantwoordelijke (GLCE-coördinator) aangesteld die het implementatietraject opvolgt, monitort en evalueert volgens het interne kwaliteitskader. (zie ook de pijler systemen en structuren). De CLB-directeur kan de nieuwe methodiek aankondigen op de vergadering van schooldirecteurs (scholengemeenschap/scholengroep).

4. De mensen

Bespreek de (meer)waarde van GLCE voor de huidige werking met belanghebbende collega's:

- Het is een methodiek die een gelijkgerichte manier van werken mogelijk maakt en die op zijn haalbaarheid en validiteit werd onderzocht.
- Er zijn de positieve ervaringen van CLB-medewerkers die deelnamen aan het onderzoek:
 - Bij een kleine helft van de jongeren was er op basis van hun antwoorden geen nood aan een gesprek. Hierdoor kon er tijdens het consult meer tijd vrijgemaakt worden voor een gesprek met leerlingen die er nood aan hadden..
 - De samenvatting van de antwoorden met de markering van wat besproken moet worden, liet toe om bij het gesprek meteen in te voegen bij (de context van de) jongere en zijn/haar noden.
 - De collega's waardeerden in het bijzonder de aan te nemen houding waarbij met de jongeren autonomie- en competentieversterkend wordt samengewerkt. Je aanvaardt de keuze van de jongere om al dan niet te veranderen, om wel of geen advies te wensen.
 - De afkapwaarden die samen met de VAD, Eetexpert, VLESP, VIGL, Sensoa en VVVJ zijn bepaald, geven houvast.
- De jongeren die deelnamen aan het onderzoek drukten hun tevredenheid over deze manier van werken uit via de volgende hoge scores:
 - 8,4/10 voor de online vragenlijst (n=58)
 - 8,8/10 voor de online feedback (n=19)
 - 9,4/10 voor het gesprek tijdens het CLB-consult (n=35)

Zorg ervoor dat de mensen die GLCE zullen implementeren over de nodige informatie en ondersteuning beschikken. Peil naar hun motivatie om met GLCE aan de slag te gaan. Luister naar wat hen erin aantrekt en/of afschrikt

Laat collega's die GLCE gaan gebruiken of betrokken zijn in de nazorg deelnemen aan de lanceerdag op 1/10/2021 (of de opname van de dag bekijken die beschikbaar zijn via www.vwvj.be).

Ga na hoe vertrouwd collega's zijn met praten over mentale gezondheid, suicidegedachten, middelen en/of seksualiteit. Geef mensen de kans om zich hierin te bekwamen via het brede vormingsaanbod in Vlaanderen, waaronder dat van de VVVJ.

Zorg dat de collega's over al het nodige materiaal beschikken: de handleiding, de ppt. om GLCE aan je team voor te stellen, informatiebrieven voor school, ouders en leerlingen. Er is ook nog de introductiefilm voor leerlingen die je ook zelf kan bekijken.

Maak goede afspraken over wie welke aspecten van een gesprek opneemt. De taakverdeling tijdens het CLB-consult hoeft niet aangepast te worden ter wille van de implementatie GLCE maar het is wel een gelegenheid om hierbij stil te staan.

5. Cultuur

Installeer een GLCE leercultuur en collegiale interesse in het project. Verhoog ieders (zelf)redzaamheid door interne afspraken, mentorschap en het recht op leertijd.

6. Structuur

Duid een GLCE-coördinator aan. Deze persoon informeert de collega's over de methodiek, werkt het plan van aanpak uit, monitort en evalueert. De coördinator kan zich hiervoor laten bijstaan door de kwaliteitscoördinator en/of een kleine werkgroep. Kleinschalig starten en de werking optimaliseren aan de hand van ervaren verbeterpunten alvorens breed te implementeren is aan te bevelen.

7. Systemen

Pas op de GLCE-implementatie het intern kwaliteitszorgsysteem toe. Zorg dat GLCE en verwante items wordt opgenomen in de professionaliseringsthema's.

8. Resultaten en effecten

Monitor de korte en langere termijn resultaten en effecten bij alle betrokken: de leerlingen, scholen, CLB-medewerkers. Interessant is om zowel indicatoren van het proces (vb. tijdsinvestering voor/na het CLB-consult, tevredenheid professionals, ...) als uitkomstindicatoren te identificeren (vb. aantal leerlingen met een gesprek tijdens het systematisch contact, aantal gesprekken in nazorg, aantal HGD-trajecten, aard van de problematieken, ...)

Zoals reeds gezegd Alle te nemen stappen worden best in een plan van aanpak genoteerd